

Wirth Imre hosszabb kihagyás után tért vissza a magyar irodalom színterére, legalábbis mint szépirodalmi szerző (irodalomtörténészként ugyanis aktív maradt). Legutóbbi (és egyben első) kötete, mely egyébként regény, és a

78 Murzsa Tímea

„CÍM A HANYATLÓ TARTALOMBÓL”

Wirth Imre:

Ő volt a rejtélyes állat

Történetek az eszkimóháborúból (József Attila Kör–Pesti Szalon, Budapest) címet viseli, 1994-ben jelent meg; a legújabb, az *Ő volt a rejtélyes állat* című verseskötet pedig 2018-as. A szerző „új-rakezdő” műve a Scolar Live-sorozatát erősíti, és egy-két fiatalkori zsengé-

től eltekintve a 2010-es évek óta írott szövegeket tartalmaz. A kisméretű, feltűnő borítójú könyv amilyen rövid, olyan komplex. Vérbeli posztmodern lírával van dolgunk, mely Kemény Istvánnak, a kötet fülszövegírójának „2018 egyik költészeti szenzációja” volt. A véleményem nem túlzó, Wirth Imre művét egyedi és kimunkált versnyelv jellemzi.

A „posztmodern” jelzőt az *Ő volt a rejtélyes állat* számos tulajdonsága előhívja. A kötet nyitó verse rögtön intertextuális hálóba helyezi a könyvet. A *HOGY ELTÖRÖTT!* Ady Endre *Kocsi-út az éjszakában* című versét parafrázeálja: „*HOGY ELTÖRÖTT*, ami még / tegnap félig pattogott. [...] Minden olyan elgyötört / mintha szerelem lenne, / s az éj sivatag benne, / csonka, szilánkosra tört”. Az Ady-féle „[f]élig mély csöndből” és „félig lármából” „teljes csönd és láрма” lett. A zavar kiterjesztése modellálja a modern és a posztmodern közötti váltást – a nagy narratíva nem létezik többé, még részletekben sem, a világ végérvényesen érthetlenné vált. Ahogy Horváth Éva fogalmaz kritikájában: „[e]z a gesztus újra is értékeli az Ady-sorokat, kiélezettebbé, visszavonhatatlanná teszi őket.”² Az intertextuális utalások a későbbiekben is folytatódnak. József Attilától kezdve (például: „dinnyehéj feletted” [*MOST MINDENBEN*]; „*A VIZES SÍKON* senki sír” [*A VIZES SÍKON*]), Parti Nagy Lajoson („PNL dallamára” – olvashatjuk a *MI EZ A NYÁR* előtt), Kosztolányi Dezsőn („A kincstárból az ékszerekkel / Béla elszállt – se vegyszerekkel, // se sajttal nem tér vissza többé [*ALTATÓKÉNT FÉNYLIK*]”), Sajó Lászlón (a *HÁNY FELES* c. vers neki lett ajánlva) át még George Orwell is megidéződik az árulás motívuma mentén („Lombos gesztenyefák alatt / Eladtál és eladtalak” – szól az áruláshoz köthető dal az 1984-ben. Wirth kötetében a Martinovics Ignácról szóló, az említett motívumot feldolgozó *AZ A FEKETE RUHÁS PAP* című versben pedig többször előfordul a „gesztenye” kifejezés.)

Az intertextualitással és a posztmodernnel szorosan összekapcsolódik az identitás keresése. „Ahogy a *Történetek* elbeszélője az identitást keresi,

ugyanúgy a versek szubjektuma is bolyong a verstérben, hagyományban, huszonegynéhány év időbeli tapasztalatával.” – nyilatkozta Wirth Imre.³ A bolyongással együtt kulcsszavai a műnek a titok, a formátlanság, a *nemhely* és a *nemlét*. Maga a címadó vers és a benne megidézett rejtélyes állat is erre utal: „Ő VOLT A REJTÉLYES ÁLLAT / KI ÉL MÉG, ÉS SZENDEREG / SŐT 79 EGÉSZSÉGESEN BETEG / Cím a hanyatló tartalomból / a szívedre ne vedd, benne élsz, / csak vigyázz, itt minden sejtelem”. Az egyetlen, ami hordoz magában valami bizonyosságot, az az emlékezet. A sors furcsa fintora, hogy az a valami azonban szükségszerűen nincs, hiszen csak az emléke hozzáférhető. A kötet motívumai közül talán ez az, ami a legerősebben benépesíti a szövegteret, alegységektől (*Mi ez a nyár, Kordéban hozták őket, Esti, Hajnali*) függetlenül. Hiszen a korábban tárgyalt intertextualitás által is valami olyan ékelődik a szövegtérbe, ami annak idejéhez képest korábban keletkezett, és ebben az új környezetben – Wirth kötetében – már soha nem lehet önmaga, hiába váltja ki az olvasóban az emlékezés reflexióját. De erről (is) szólnak a történelmi eseményeket feldolgozó írások is: annak az emlékeről, hogy a nyilasok embereket lőttek a Dunába (*MOST MINDENBEN*), a Trianon-kastélyról (*A VERSAILLES-I KIS-TRIANON-kastély*), vagy korábbra tekintve Martinovics Ignác kivégzéséről (*AZA FEKETE RUHÁS PAP*), melyet Wirth így értékel: „Valójában nem volt Martinovics-összeesküvés [...], semmi nem volt, csupán ürügy, hogy lefejezzék a magyar értelmiség jelentős részét”.⁴ A kiválasztott történetekben közös, hogy általuk a magyar történelem szövete felhasadt, valami végérvényesen elromlott. Különösen izgalmas választások ezek abban a tekintetben, hogy a közös emlékezet állandóan jelenlévő, újraíró történetei (különösképpen igaz ez az első két említett eseményre), azonban szerencsés módon Wirth szándékosan nem a velük kapcsolatos emlékezés „bevett” formáját használja, annál sokkal finomabban, rengeteg ráértéssel dolgozik. Nem a lényegre koncentrál, s pont így látja meg azt – hasonlóan ahhoz, ahogy Pilinszky János „Istent keresi”.

Az emlék motívuma emellett szorosan összekapcsolódik a halállal, a végesség tudatával. Ez az apa-lánya versekben csúcspontot ér el: „lánya jövőbeli / árny, aki él még, szalad a kerítéshez, / ahol egyszer látta őt, amikor / élt még, láthatatlan üvegbe zárva” (*SZALAD A LÁNY*). Máshol: „annyi sem választ el, mint egy emlék, mint / az a tompa végtelenség, ami végigkísér / monomániásan, a téglá súlya a ház falából, / az az összeomlás, könny nélkül, ahogy elmúlt / a gyerekkor a nagyszülőkkel abban a régi / házban, s az iszony minden mozdulatban, / ahogy hurkot vet hangtalan a megelőlegezett / nemlét” (*CSAK ANNYI*). De nemcsak a halál ősidők óta fontos irodalmi toposzát mozgatja Wirth, hanem izgalmasan hozza mozgásba az estéhez és hajnalhoz

köthető képeket is – amelyek szintén nemcsak a kontemplációval kapcsolhatóak össze, hanem a halállal és az emlékezéssel is, gondoljunk csak Kosztolányi Dezső *Hajnali részegség* című klasszikusára. Az alkonyat, minden szennyessége ellenére, mintha hozna magával valamit a kegyelemből:

80 „alkonyatkor egy pillanatra / még ma is kitágul a ketrecünk” (*HARSOGÓ ZÖLD*), a „felhők szürke hályogán át / hunyorít rájuk az Úr” (*ESTE KI-LENCKOR*). A hajnal pedig a részegek, bűnösök ideje. A szeretőt tartó apáké és a macskagyilkosoké.

„*ÚGY EMLÉKEZTEM*, mintha lenne / még dolgom valami kevés, / belül vagy kint a szenttelenben, / valami, ami éppen semmi, és / ott kell lenni, mind hangosabban / a zacskókkal a valamik felett/ zörögni és szórni a törmelékeket” – írja Wirth Imre a kötet egyik versében (*ÚGY EMLÉKEZTEM*). *Az ő volt a rejtélyes állat* szórja a törmeléket. Szavakat. Idézeteket. Emlékeket. Ennyi maradt, ebből kell valamit kirakni életünk romjain. (*Scolar Bp., 2018*)

¹ „Később tudatosult bennem [...], az, hogy kerülöm a címadást, és az első két sort emelem ki, Celan hatása.” – mondja Wirth Imre (LAIK Eszter, *Ő volt a rejtélyes állat - te meg a rejtélyes ember*, Irodalmi Jelen, 2018. május 11. <https://www.irodalmijelen.hu/2018-maj-11-0726/o-volt-rejtelyes-allat-te-meg-rejtelyes-ember>). Ez alapján a versek címeinek a bennük kapitálissal és dőlttel jelölt első szavakat tekintem.

² HORVÁTH Éva, *Talált hajszalak nélkül, semerre*, Jelenkor.net, 2018. július 16. <http://www.jelenkor.net/visszhang/1079/talalt-hajszalak-nelkul-semerre>

³ AYHAN Gökhan, *A jó szöveg, az mindig valaki más*. Interjú Wirth Imrével, Nullahategy.hu, 2018. május 11. <https://nullahategy.hu/a-jo-szoveg-az-meg-mindig-valaki-mas-interju-wirth-imrevel/>

⁴ LAIK, I. m.

